

РЕЦЕНЗИЯ

**От проф. д-р Даниела Кирилова Дженева
на дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен
„доктор“**

**по професионално направление 8.3 Музикално и танцово изкуство
докторска програма“ Хореография“
с автор: Ксяофан Сун**

**Тема: „Принципи на преподаване в хореографията – традиции и
съвременност“**

Научен ръководител: проф. д-р Желка Табакова

1. Общо представяне на процедурата и получените за рецензиране материали:

Автор на дисертационния труд е Ксяофан Сун – докторант, редовна форма, платено обучение към катедра „Хореография“ при АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“ – Пловдив с Научен ръководител проф. д-р Желка Табакова. Представените от нея материали по процедурата са в съответствие с изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Р. България и отговарят на критериите на ППЗРАСБ за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в АМТИИ. Съдържат необходимите заповеди, дисертационен труд, автореферат, списък с авторски публикации – 6 на брой (2 – в България и 4 – в Китай), автобиография и справка за приносите на дисертационния труд.

2. Кратки биографични данни за докторанта:

Ксяофан Сун е родена през 1980 г. в гр. Инкоу, Китай където завършва гимназиално образование. През 2003 г. се дипломира като бакалавър по танци (танцово обучение) в Музикална консерватория в префектура Шънян. През 2009 г. придобива следващата степен по „Танцови изкуства“ в „Хонгконска академия за сценични изкуства“. През месец януари 2022 г. е зачислена като редовен докторант, а октомври 2024 г. е отчислена с право на публична защита. Ксяофан Сун има завидна професионална биография. Преподавател по танци е от 2003 г. в „Музикална консерватория“ гр. Шънян, Китай. Участвала е в три последователни години през 2020, 2021 и 2022 г. в научно-изследователски проекти. Отличена за авторство на модерен танц в 6 състезания в Китай и Международен конкурс за танцови таланти в Италия. Общо от 2010 г. до сега е издала 3 книги и 9 публикации по теми, свързани с танцовото образование и

изкуство. Член е на „Комитета за песни и танци“ на Китайското дружество за професионално образование по изкуства. Финален оценител е на „Центъра за таланти“ към Министерство на културата и туризма в Китай. Член е на асоциации и сдружения, свързани с танцовото изкуство.

3. Актуалност на тематиката:

Тематиката на дисертационния труд е актуална поради факта, че за първи път се анализират принципите на обучение по хореография в Китай като теория, методика и постановъчна дейност. Докторантката изследва нужните комплексни умения на преподавателите по хореография, включващи строго професионална подготовка, широки познания в областите на изкуството и културата и развиването на необходимите за това естетически качества. Абсолютно актуален и е анализът на осезаемата обусловеност между хореографите и преподавателите по хореография, разкриващ фактология, която заслужава задълбочено изследване в различните национални практики.

4. Целесъобразност на изследователските методи за постигане на поставените цели:

Използваните методи са обзор на литературата по темата, събиране на данни от различни видове архивни документи, анализ и систематизиране на придобитата информация чрез емпирични подходи. Проведен е статистически анализ на събраните данни за практиката на преподаване и свързаните с това закономерности, включващи както непредвидими трудности, така и очаквани проблеми. Извършен е сравнителен анализ на данни от учебната документация, учебни програми и други аспекти, характерни за хореографските специалности на висшите учебни заведения по изкуства в Китай. Използваната методика категорично дава широка база за научно изследване по темата, както и богат доказателствен материал.

5. Оценка на дисертационния труд:

Дисертационния труд на Ксяофан Сун е с обем от 210 страници. Използваната библиография наброява 79 заглавия (9, от които не са на китайски автори), както и линкове към 4 интернет източника на информация по темата. Приложен е списък на спектаклите, анализирани в дисертацията, които са изнесени на сцените: „Холандска национална опера“ – Амстердам, Нидерландия; „Малий театър“ – Санкт Петербург, Русия; „Американски танцов театър Алвин Ейли“, САЩ; „Шенженски оперен и танцов театър“, Китай; „Национален център за сценични изкуства“ и „Театър Тиенцяо“ в Пекин; „Музикален театър“ в Ланджоу, Китай.

В увода докторантката аргументира личната си мотивация да напише труд за принципите на обучение по хореография в Китай. При изброяването на избраните методи обобщава, че *представянето и анализът на тези данни не*

само осигуряват силна доказателствена подкрепа за нашето изследване, но също така посочват посоката за следващите реформи. Аналогично е формулирана и основната цел в настоящото изследване – чрез него да се подпомогне преподавателската практика и да се представят осъществими и приложими иновативни подходи за обучение на хореографи. Аргументирани са три конкретни и ясно определени задачи за постигането на тази цел.

В първа глава се разглеждат професионалните качества на преподавателите по хореография. Задълбочено са анализирани педагогическите и обществени функции на професията. Уменията, които трябва да придобият са формулирани откъм очевидната двойственост, свързана с пряката непосредствена връзка между творчество и обучение. Пример за подобни прилики докторантката дава с аналогията между хореографа-творец и преподавателя по хореографска режисура. Трябва да се подчертае, че тя разглежда в детайли всички професионални задължения на преподавателя по хореография. Интересно е, че при направените изводи се забелязват изключително много сходства в изискванията към професията както в Китай, така и в България. Това говори за една универсалност на специалиста, която предполага, че той трябва да притежава от изпълнителски качества през педагогически умения до творчески подход. Всичко това включва и знания за танцовата и музикална теория; за стиловете и жанровете; за композиционните форми и режисьорски решения. В тази връзка докторантката е извела много съдържателен извод, че преподавателите по хореография трябва да се учат и усъвършенстват през целия живот, за да могат да отговарят на постиженията на танцовото изкуство и специфичните изисквания на времето. Тя счита, че след десетилетия усилия понастоящем специалността „Хореография“ в китайските висши учебни заведения показва благоприятна тенденция на развитие. Анализирайки отделните съвременни аспекти на този процес, тя извежда на преден план необходимостта от сътрудничество между творческата индустрия, образованието и научните изследвания.

Втора глава е озаглавена „Професионалните умения, които трябва да притежава един преподавател по хореография“. На пръв прочит се долавя прилика с първа глава, но това определено не е така, особено ако се абстрахираме от самите заглавия. Тук се разглеждат необходимите професионални и творчески способности на хореографа. Докторантката е разработила поотделно качествата, които трябва да се придобият като започва от усета към естетиката и вътрешните емоционални чувства, породени от хармонията между реалност и илюзия. Нещо повече, тя определя емоцията като *истинската движеща сила на танца*. Тук ще трябва да повтора за очевидната аналогия при изискванията към танцовите творци в Китай и България, но вече на по-високо ниво, когато те трябва да създават „образи“ и да им вдъхват „живот“. Анализът на танцовата лексика е осъществен в три аспекта. За балетния спектакъл движенията се разглеждат като подвластни на сюжета, на

пространството и на изразителността на изпълнителя. Относно създаването на съвременен танц са дефинирани присъщите характеристики – многоизмерна пространственост, „времеви“ техники и задължителен контраст като условие за добър резултат. Необходимите умения за китайските народни танци са свързани със съблюдаване на етнографската принадлежност (стила) на танца и неговата функционалност (характера). Следва пространен и детайлен анализ на „танцовата мисъл“ като в този термин са включени всички необходими умения за постигане на креативна симбиоза между „форма“ и „съдържание“, както и между „време“ и „място“ на действието. Специално място е отделено на работата върху метро-ритъма в съвременния танц като предизвикателство по отношение на музикалната фразировка.

В трета глава се анализират способностите, които трябва да притежава хореографа, за да осъществи постановка в конкретно определена танцова форма. Относно избора на методи на обучение в тази насока, докторантката разглежда три основни варианта. На първо място поставя комбинацията между теория и практика (демонстрация). Вторият вид се свързва с придобиване на умения за оценка и анализ, след което следва дискусията по постигнатите резултати. Тези методи са разгледани детайлно според нуждата от придобиване на конкретни умения за постановка на различни видове танци – камерни и масови. Чрез разкриване на хореографската драматургия като вид изкуство се пристъпва и към обучение по създаване на танцов спектакъл. Докторантката залага изключително много на овладяването на „танцовия“ речник, като важна част от динамичния анализ на произведенията, като отново ги разглежда поотделно за традиционен, класически и съвременен танц. За пример са подбрани ярки емблематични произведения, което от своя страна има положителен ефект върху онагледяването на методиката.

Следва пространно заключение със съдържателни обобщения и изводи. Отделено е място на новите тенденции в хореографията на XXI век, като се идентифицират четири присъщи характеристики. Особено позитивно звучи една от тях, затова че танцовото изкуство, чрез своите изразни средства се превръща в способ за межкултурна комуникация и въздействие. За финал в заключението се анализират някои недостатъци при преподаването по хореография в китайските университети. Целта е да се формулират определени препоръки, а именно: назрява необходимостта от цялостна, системна програма за обучение; необходим е баланс в регионалното разпределение на специалистите; трябва да се намерят подходи към стимулиране на творческото мислене на обучаващите се и не на последно място, съвременната хореография трябва да се развива върху основата на китайската танцова култура.

6. Приноси и значимост на научната разработка и на публикациите по темата на дисертационния труд:

Като цяло бих обобщила, че Ксяофан Сун познава проблематиката в детайли и е подхождала аналитично при излагането на своята теза. Дефинираните приноси ясно и точно отразяват резултатите от научната разработка в две направления – в научно и в практико-приложно. Най-ярките сред тях са изготвеният за първи път структурен анализ на обучението по танци във висшите училища на Китай и анализа на приликите и отликите в професионалните изисквания към преподавателите по хореография и към хореографите. Приложените към материалите публикации са присъщи на основната тема, като две от тях са публикувани в български научни издания – „Годишник“ на АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“, Пловдив за 2023 г. и изданието на „Докторски четения 2024“ на НМА „Проф. П. Владигеров“, София.

7. Критични бележки и препоръки:

Препоръчвам на докторантката да издаде в книга настоящия дисертационен труд, ако това може да се осъществи на български език би било интересно четиво за студентите и специалистите в танцовите специалности у нас. Текста е написан академично, с разбиране и много фактология. Някои неточности в изказа отдавам на превода предвид специфичните думи и изрази, свързани с хореографията.

8. Автореферат:

Представеният Автореферат в резюме ни запознава с основните глави, изводите и приносите на дисертацията. Обемът му е от 65 страници и в синтезиран вид ни информира за съдържанието и мотивацията за написването. Изготвен е при съблюдаване на съответните правилници и разпоредби.

9. Заключение:

След гореизложеното, убедено давам своята положителна оценка за проведеното изследване, представено от дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси и предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ на Ксяофан Сун в професионално направление 8.3 Музикално и танцово изкуство, докторска програма „Хореография“.

/проф. д-р Д. Дженева/